

6 Απριλίου 2022

Ποιος τρόπος διεγείρει κατά της πνευματικής ημών λατρείας, δηλαδή της προσευχής;

/ Σοφίας Πατερικής Απαύγασμα

Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς

Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς Αρχιεπίσκοπος
Θεσσαλονίκης.

(Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)

Αγίου Γρηγορίου Παλαμά Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Λόγος υπέρ των Ιερώς Ησυχάζόντων

Των υστέρων ο δεύτερος Περί προσευχής

1. Εις το να κατηγορή τόσον αφειδώς ο φιλόσοφος ούτος [ο εκ Καλαβρίας Μοναχός Βαρλαάμ] τους μη εκτιμώντας πολύ την ωφέλειαν από την έξω παιδείαν έναντι της προσφερομένης από το ευαγγέλιον εις τους ζώντας συμφώνως προς αυτό και της ελπιζομένης συμφώνως προς τας αφευδείς επαγγελίας, ώστε να δίδη τας εναντίον των λοιδορίας με μακρά συγγράμματα, θα ήτο δυνατόν να είπη κανείς ότι διηγέρθη από τον έρωτα της παιδείας και την άκραν διάθεσιν προς την γνώσιν.

Εκείνοι πράγματι εκτιμούν μόνον τας εντολάς του Χριστού και προτρέπουν όλους προς αυτάς μόνον, ωσάν μόναι αυταί να πραγματοποιούν την προς Θεόν αφομοίωσιν και να τελειοποιούν και θεουργούν την ανθρωπίνην ψυχήν, τους δε λόγους και την φιλοσοφίαν των λόγων δεν τοποθετούν πολύ υψηλότερα από τα γήινα, την λέγουν δε συμφώνως προς τον Παύλον σαρκικήν και του αιώνος τούτου

σοφίαν, τους δε Έλληνας προστάτας αυτής, ως χρησιμοποίησαντας κατά του Θεού το παρά του Θεού διδασκαλείον της κτίσεως, δεικνύουν αποτροπαίους, και ασόφους σοφούς.

Φαίνεται λοιπόν ότι ο φιλόσοφος ηνωχλήθη εξ αιτίας των παιδικών, καθ' όσον δεν ηξιώθησαν και αυτοί της μεγίστης τιμής, και μάλιστα εκείνης της οποίας επρόκειτο να είναι και αυτός κοινωνός και διά την οποίαν έγινε επώνυμος της φιλοσοφίας, πράγμα το οποίον είναι το μόνον φανερόν έπαθλον το οποίον απέκτων διά της ισοβίου σπουδής.

Ποίος δε τρόπος διεγείρει κατά της λογικής, μάλλον δε της πνευματικής ημών λατρείας, δηλαδή της προσευχής και των τιμώντων αυτήν υπεράνω όλων και αφοσιουμένων εις αυτήν ισοβίως με ησυχίαν και με την πείραν διδόντων χείρα βοηθείας εις τους αρχαρίους εις την αγγελικήν και υπερκόσμιον λειτουργίαν;

Ποίος αντιλέγει προς τους προτιμήσαντας να σιωπούν;

Ποίος φθονεί τους μη επιθυμούντας καθόλου να τιμώνται;

Ποίος καυχάται ότι ενίκησε τους καθημένους μακράν του σταδίου;

Και εις εκείνην μεν την πραγματείαν, εις τους υπέρ της φιλοσοφίας γινομένους από αυτόν αγώνας, ήτο φανερόν ότι κατεφέρετο εναντίον των μοναχών ο μοναχός και φιλόσοφος, αλλά ζώντας ακόμη, εδώ δε, εις την άλλην πραγματείαν, παρεμβάλλων μεταξύ των λόγων σαφώς τα λόγια των εις τους ουρανούς μετοικισάντων πατέρων προς ανατροπήν του, δεν ενεργεί μικρόν αγώνα, χωρίς να γνωρίζω τι έπαθε.

2. Περισσότερον δε από όλο κατευθύνει την δύναμιν του λόγου ασυγκράτητα εναντίον των γραφέντων από τον όσιον και ομολογητήν Νικηφόρον περί ευχής, τον Νικηφόρον ο οποίος ωμολόγησε την καλήν ομολογίαν και εξ αιτίας αυτής καταδικάσθη εις εξορίαν από τον πρώτον βασιλέα του οίκου των Παλαιολόγων, ο οποίος εστράφη προς το λατινικόν φρόνημα.

Αυτός ο Νικηφόρος ήτο ιταλικής καταγωγής, αλλά καταδικάσας την κακοδοξίαν των ομογενών του, προσεχώρησεν εις την ιδικήν μας ορθόδοξον Εκκλησίαν, μαζί με τα πατροπαράδοτα αρνείται και τα πατρικά και θεωρεί αγαπητοτέραν την ιδικήν μας, από την ιδικήν του γην εξ αιτίας του εις ημάς υπάρχοντος «ορθοτόμου λόγου της αληθείας». Και όταν έφθασεν εις αυτήν εκλέγει τον ακριβέστερον βίον, δηλαδή τον μοναχικόν, τόπον δε προς κατοικίαν τον επώνυμον της αγιωσύνης,

φιλοτιμηθείς να διαμένη εις το μεθόριον μεταξύ κόσμου και των υπερκοσμίων· είναι δε ούτος ο Άθως, η εστία της αρετής.

Εδώ κατά πρώτον απέδειξεν ότι εγνώριζε καλώς να αρχίση «υποτασσόμενος εις τους εγκρίτους πατέρας· αφού δε έδωσεν εις εκείνους επί μακρόν χρόνον την πείραν της ταπεινώσεώς του, λαμβάνει από εκείνους ως αντάλλαγμα την πείραν της τέχνης των τεχνών, δηλαδή της ησυχίας, και γίνεται αρχηγός των αγωνιζομένων εις τον κατά διάνοιαν κόσμον προς τα πνευματικά της πονηρίας, διά τους οποίους συνέταξε και συλλογήν πατερικών διδασκαλιών, προγυμνάζουσαν διά τους αγώνας, καθορίζουσαν τους τρόπους των αγώνων, προδεικνύουσαν τα έπαθλα και περιγράφουσαν τους στεφάνους διά την νίκη· έπειτα δε πέραν από αυτά, επειδή έβλεπε πολλούς των αρχαρίων να μη δύνανται να συγκρατήσουν ούτε μετρίως την αστάθειαν του νου, προτείνει και τρόπον διά του οποίου θα ήτο δυνατόν να συσταλή μετρίως το πολυπόρευτον και φαντασιώδες του νου.

3. Εναντίον αυτού λοιπόν του Νικηφόρου άφησεν ο φιλόσοφος ούτος την φαντασιόπληκτον πολύνοιάν του, ωσάν πυρ το οποίον χρησιμοποιεί το εμπόδιον ως καυστικήν ύλην. Δεν εσεβάσθη την μακαρίαν εκείνην ομολογίαν και την εξ αιτίας αυτής εξορίαν, δεν εσεβάσθη τους συναναστραφέντας εκείνον κατά την εξορίαν και εκπαιδευθέντας από εκείνον τα θεία, οι οποίοι εφάνησαν άλας της γης, φως του κόσμου και φωστήρες λαμπρότατοι εις την Εκκλησίαν «επέχοντες την θέσιν της ζωής» εντός αυτής.

Ακούεις εκείνον τον Θεόληπτον, ο οποίος ήστραψεν εις την Φιλαδέλφειαν ωσάν φως επάνω εις την λυχνίαν, τον Σελιώτην τον καθηγητήν των μοναστών, τον Ηλίαν τον διαμένοντα ισοβίως σχεδόν εις την ερημίαν όπως ο Ηλίας, τους άλλους διά της συμβολής των οποίων ο Θεός εστόλισε και συνεκρότησε την Εκκλησίαν του.

Ούτε εξ αιτίας αυτών και των εκπαιδευμένων υπ' αυτών και τηρούντων την ιδίαν έως τώρα ακόμη αγωγήν δεν επείσθη να αφήση τας εναντίον του ανδρός μη αγαθάς υποψίας ήτοι τους προσβλητικούς λόγους, ή τουλάχιστον να μη ατιμάζη με εκτενή συγγράμματα αυτόν τον οποίον οπωσδήποτε δεν θα ηδύνατο να εγκωμιάση αξίως.

Αντιθέτως το γεγονός ότι το σύγγραμμα συνετάχθη από εκείνον απλοϊκώς και αφελώς, αυτό τον εκίνησεν εις αντιλογίαν και από αυτό ηδυνήθη να εύρη τας λαβάς, διά να είπωμεν λοιπόν τώρα εκείνο το θεολογικόν, «δι ημάς σοφός δεν είναι ο με τους λόγους σοφός, ούτε ο έχων εύστροφον γλώσσαν, ψυχήν δε

απαίδευτον, ωσάν οι τάφοι, οι οποίοι, ενώ από έξω είναι ευπρεπείς, μέσα είναι σάπιοι από νεκρούς και καλύπτουν πολλήν δυσωδίαν», αλλ' αυτός ο οποίος το αξιόπιστον των λόγων επιβεβαιώνει διά του βίου και το ακαλλόπιστον των λόγων εξωραΐζει με τα έργα».

Αλλά πάντως ο σοφός αυτός δεν κατώρθωσεν ούτε εις τα απλοϊκά εκείνα λόγια να επιτεθή, χωρίς να τα διαστρέψη προηγουμένως, όπως θα αποδείξωμεν σαφώς εντός ολίγου.

Συνέχεια εδώ: <http://www.pemptousia.gr/?p=338456>

Απόσπασμα από τον τόμο, «Γρηγορίου Παλαμά, Άπαντα τα έργα 2, Λόγοι υπέρ των Ιερών Ησυχαστώντων», της σειράς «Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας» των Πατερικών Εκδόσεων «Γρηγόριος ο Παλαμάς». Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια, Παναγιώτης Χρήστου.

<https://bit.ly/3KixwfP>